

SUMMARY**ECONOMIC FUNDAMENTALS OF RECREATIONAL USE OF NATURE.**

The article deals with topical issues of tourist and recreational use of nature, the ecological and economic, social and economic indicators of effectiveness of territorial and recreation system development have been analyzed, the mechanism of payment natural resources on the example of price policy and services of visiting NNP "Synevir" have been determined.

Key words: nature use, tourist and recreational nature use, protected areas, economic evaluation of recreational resources, paid nature use, tourist and recreational use of the territory of different regime.

УДК 640.4(477)

ТЕНДЕНЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

БАЛОГ Е.П., ГРЯНИЛО А.В.
Мукачівський державний університет

У статті визначено та узагальнено тенденції готельно-ресторанного бізнесу в Україні, обґрунтовані перспективи розвитку українського готельно-ресторанного бізнесу та особливості функціонування сфери ресторанного господарства в економічному та соціальному прояві, узагальнено заклади ресторанного господарства, які вижили і були успішними в період кризи.

Ключові слова: готельно-ресторанний бізнес, гостинність, ресторатор, ресторанний ринок.

Індустрія гостинності являє собою сукупність підприємств, які надають послуги з прийому та обслуговування гостей.

Готельно-ресторанний бізнес безпосередньо пов'язаний з туристичною індустрією, і є її невід'ємною складовою. Вони мають спільну мету: забезпечити задоволення потреб туристів і відпочиваючих. Міжнародні дослідження свідчать, що успішне просування на ринок продукту і послуг індустрії гостинності залежить від стану туристичної інфраструктури.

У всьому світі готельно-ресторанний бізнес є одним з найбільш привабливих для інвесторів. Його рентабельність і прибутковість у розвинутих країнах перевищує 40%, а в туристичних зонах досягає рівня 100%. Для нашої держави готельно-ресторанний бізнес має величезне значення у сфері туризму, бо є її основною складовою. Розвиток міжнародного і внутрішнього туризму значною мірою пов'язаний з рівнем матеріально-технічної бази туристичних підприємств, рівнем послуг, які вони пропонують і надають, різноманітністю і розгалуженістю підприємств гостинності. Високий рівень стандартів, різноманітність і якість послуг, впровадження нових технологій приваблюють туристів і споживачів. Це сприяє надходженню коштів у бізнес, зростанням попиту, а від так і прибутків, розширенню мережі підприємств індустрії гостинності. А це у свою чергу сприяє інтенсифікації туризму, зростанню кількості туристів і споживачів на їх послуги.

Об'єкти і методи дослідження. Дослідженню тенденцій та перспектив розвитку готельно-ресторанного господарства України присвячена увага багатьох вітчизняних та закордонних авторів. Зокрема, питання щодо конкуренції в сфері готельно-ресторанного бізнесу та державного регулювання діяльності цих підприємств досліджені в працях Агафонової Л.Г., Городні Т.А. [1,2]. Вітавська Г.П. і Тупкало В.М. розглядають проблеми та тенденції розвитку готельного бізнесу в Україні, пропонують шляхи удосконалення системи управління готельним комплексом на базі стратегії розширення бізнесу. Питання постановки менеджменту на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу досліджені в роботах Нечаюка Л.І., Вакуленка Р.Я., Кабушкіна

Н.І. Опанащук Ю.Я. аналізує сучасні проблеми розвитку готельного господарства України, вирішення яких дозволить йому стати провідним фактором стимулювання туризму, Петренко Л.А. розглядає вплив фінансових ринків на інвестування підприємств готельного господарства. Отже, у роботах зарубіжних і вітчизняних вчених досліджуються важливі теоретичні і практичні аспекти розвитку готельно-ресторанного господарства України.

Постановка задачі. Розглянути сучасний стан, тенденції і недоліки готельно-ресторанного бізнесу в Україні і визначити перспективи розвитку.

Результати та їх обговорення. На даному етапі ситуація в Україні у готельно-ресторанному бізнесі є досить складною. Потрібно велику кількість інвестицій, удосконалення законодавства, активне впровадження новітніх і сучасних технологій. Ситуація на ринку послуг постійно змінюється. Зараз досягнення індустрії гостинності є дуже скромними на тлі неухильного процвітання даної сфери в світі. Вибагливість клієнтів, збільшення конкуренції і зміни на ринку послуг неоднозначно позначаються на стані готельно-ресторанної індустрії[1].

Готельне господарство є головною складовою і фактором туристичної інфраструктури, представляє сучасний туристичний продукт на світовому ринку, надає послуги розміщення і проживання туристам. Ця сфера розвивається швидкими темпами і в перспективі, за прогнозами авторитетних профільних організацій, може стати найбільш важливим сектором туристичної діяльності. У сучасних умовах розвитку туризму особливої актуальності набуває питання розвитку готельної індустрії, яка виконує одну з основних функцій у сфері обслуговування туристів – забезпечує їх житлом і побутовими послугами під час подорожі. Значення готельного бізнесу полягає і в тому, що ця галузь формує об'єм робіт для туризму, транспорту, роздрібною торгівлі, суспільного харчування, страхування, культури та мистецтва, архітектури та проектування, екскурсійного обслуговування, рекламної індустрії [2]. Отже, створення високоефективного готельного господарства має важливе значення для структурної перебудови економіки України.

Разом з тим, готелі в Україні залишаються досить слабкою ланкою в інфраструктурі вітчизняного туризму. За даними дослідницької компанії світових споживчих ринків Euromonitor, зараз в Україні існує величезний потенціал і простір для розвитку готельного бізнесу, особливо у порівнянні з сусідніми Східноєвропейськими країнами. В Україні існує проблема невідповідності основного готельного фонду міжнародним стандартам: недостатня кількість готельних підприємств, у їхній структурі низька частка високої категорії, матеріально-технічна база потребує модернізації, відсутні сучасні засоби зв'язку і комунікації.

У перспективі готельне господарство повинно стати провідним чинником активізації туризму, інтеграції держави у світові структури міжнародного співробітництва, зростання значення національної культури. Для досягнення цієї мети на державному рівні необхідно вирішити ряд актуальних проблем. Нестабільність політичної ситуації в Україні, недоліки законодавства у сфері підприємництва та інвестування, невідповідність бухгалтерської та податкової систем міжнародним стандартам породжує велику кількість непорозумінь з іноземними інвесторами. Велика кількість податків позбавляє державу конкурентних переваг при залученні іноземних інвесторів. На даний момент високими є ставки мита на ввезення при надходженні іноземних інвестицій в Україну. Спостерігається відсутність сильної страхової компанії, яка б покривала комерційні ризики під час реалізації інвестиційних проектів. Держава повинна усвідомити необхідність створення сприятливого клімату для розвитку індустрії гостинності, перед якою має стояти завдання не тільки вижити, а й відповідати рівню вимог ХХІ сторіччя.

Результати дослідження сучасного стану готельної сфери в Україні свідчать, саме підвищення її розвитку, інвестування, в значній мірі залежить реальний стан туристичної інфраструктури в державі. Для ефективного функціонування готельної сфери сьогодні необхідна гнучка система державного стимулювання цієї галузі.

Водночас, необхідно збільшити кількість засобів розміщення різних категорій з чіткою диференціацією у спеціалізації пропонованих послуг гостинності, вдосконалити управління готельними підприємствами в умовах динамічного соціально-економічного простору та розширення туристичної діяльності, покращити якість готельних послуг, ефективність маркетингу. Потрібно на державному рівні максимально підтримувати формування національних готельних ланцюгів, які впроваджують нові стандарти готельного сервісу, єдині підходи організації управління. Готельне господарство безпосередньо пов'язане з ресторанним господарством, адже ці галузі економіки надають послуги проживання і харчування.

Особливість функціонування сфери ресторанного господарства в економічному та соціальному прояві полягає у забезпеченні якості життя населення засобами задоволення фізіологічних потреб. Динамічний розвиток цієї галузі обумовлює появу підприємств громадського харчування різних типів та цінкових категорій, що дозволяє можливість споживачам обирати таке підприємство ресторанної сфери, яке їм найбільше підходить за всіма категоріями.

Ефективність будь-якого підприємства ресторанного господарства залежить від ряду факторів, до яких можна віднести конкурентне позиціонування підприємства, специфіку і технологію створення бренду ресторану, що забезпечить високу лояльність споживачів, проведення успішної фінансової і маркетингової діяльності.

Сучасна індустрія ресторанного бізнесу постійно розширюється і видозмінюється під впливом різних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Економічні функції сфери обслуговування ресторанного господарства розглядаються як єдиний комплексний механізм виробництва та обігу продукції, що забезпечує ресторанному бізнесу певні переваги в порівнянні з іншими галузями народного господарства [3].

Перш за все, це перспективна галузь для інвестування капіталу, що гарантує достатньо швидке повернення вкладених засобів. Прибуток від інвестування складає близько 15-25 %, що зацікавлює нових учасників ринку і стимулює поширення. На теперішній час можна прослідкувати існування різних концепцій організації ресторанного бізнесу на локальному ринку, що забезпечує як підтримку одне одного, так і створення конкурентного середовища, яке сприяє підвищенню рівня якості, залученню більшої кількості споживачів, підвищенню прибутків.

За даними Асоціації франчайзингу України українські ресторатори заробляють близько 2,2 млрд доларів. Кількість постійних клієнтів кафе, барів і ресторанів під час фінансової кризи майже не змінилась. Основним драйвером зростання була інфляція: за рік ціни на продукти, а разом з ними і середній чек – збільшилися на 10-20%. Ресторани збільшили свій прибуток майже на 14 %, що склало близько 2,5 млрд дол. За рахунок значного зростання кількості підприємств громадського харчування в містах, де проходила футбольна першість Євро-2012. В процесі підготовки рішення щодо підприємницьких дій у сфері ресторанного бізнесу важливим є постійний аналіз стану підприємств, що здійснюють свою діяльність у цій галузі.

Тенденції розвитку ресторанного бізнесу в Україні мають великий вплив на концепцію створення підприємства. В 2013 році ринок ресторанних послуг продовжив зростати порівняно з 2012 роком, але меншими темпами. Закриваються ті заклади, які відкривались «під Євро», очікування економічних катаклізмів також впливає на

тенденції відкриття нових ресторанів. В 2015 році розвиватися будуть ті форми, які вижили і були успішними в період кризи:

- заклади з середніми цінами зі стильним інтер'єром і іміджем «модного місця». В тренді азійська кухня;
- заклади з бенкетною специфікою. Святкувати з розмахом весілля, дні народження і ювілеї актуально. Особливим попитом користуються зали на 100 і більше місць;
- нові формати – «не-кафе» (розрахунок не на їжу, а на проведений час);
- арт-ресторани і ресторани з активною розважальною програмою. В таких закладах живі концерти – один з основних джерел заробітку та привертання гостей. Їжа та інтер'єр зазвичай другорядні;
- дитячі кафе. Незважаючи на демографічну кризу в Україні, святкування дитячих днів народження становиться модним. Хороших дитячих кафе не вистачає, це дуже складний і кропіткий бізнес;
- заклади зі швидким обслуговуванням різного типу. Фаст-фуди особливо актуальні в місцях скупчення офісних робітників, в торгових центрах або в великих транспортних вузлах;
- служби доставки, які мають власні заклади і такі, що працюють без базових торгових місць. Ринок доставки зростає кожного року і великих містах на 15-20%, при цьому більша його частина знаходиться в тіні.

З початком економічних трансформацій прибутковість закладів ресторанного господарства стала основною метою діяльності підприємств, досягти якої досить важко працюючи в обмеженому сегменті споживчого ринку, що обумовлено низьким рівнем життя українців. Вплив зовнішніх факторів призвів до того, що більше половини підприємств ресторанного господарства в Україні є збитковими. Українським рестораторам доводиться враховувати національні нюанси – низьку купівельну спроможність більшої частини населення, відсутність налагодженої системи постачання, дефіцит висококваліфікованого персоналу.

Однією з найгостріших проблем ринку є проблема постачання продуктів та спиртних напоїв[4]. Ресторатори стверджують, що постачальники, які пропонують якісну продукцію невинувато завищують ціни. У той час як ресторатор, зважаючи на конкуренцію, не може збільшити ціну на страви, а тому зменшується прибутковість.

Останнім часом намітилася стійка тенденція переміщення послуг з організації споживання продукції та обслуговування споживачів із залів ресторанних закладів до робочих місць (офіси, установи), місць відпочинку, місць святкування ювілеїв та інших святкових подій. Ця послуга має назву у міжнародній індустрії гостинності „catering“. Послугу з «кейтерингу» здійснюють не тільки заклади ресторанного бізнесу, а й фірми створені на базах ресторанів.

Сьогодні ресторанна справа перебуває на стадії розвитку. Такий вид бізнесу залишається привабливим як довгострокова інвестиція з вірогідною прибутковістю в 15-20% або незалежно від збитковості як іміджевий інструмент його власника. За інформацією Асоціації ресторанного бізнесу України, темпи розвитку ринку ресторанних послуг коливаються в межах 60-100% на рік.

Підприємства ресторанного господарства, які створилися упродовж останніх років, умовно можна поділити на три групи:

- національні (у повному обсязі представлена національна кухня народів світу; інтер'єр включає елементи національного декору, етнічні предмети вжитку) (20%);
- з предметною спеціалізацією, швидкого обслуговування; тематичні (або концептуальні, тому що створювалися «під ідею», за певною концепцією) (68%);
- без чіткого спрямування (12%).

Зберігаючи кращі традиції національної кухні, ресторани є візитною карткою гостинності міст, певною формою проведення дозвілля і спілкування, ознакою престижу і фінансового достатку.

Кожен ресторан відрізняється від інших власним стилем: національний, епохи лицарських турнірів і замків, сільський, мисливський, річковий, елітний, царський тощо. Серед атрибутів інтер'єру можна побачити картини, фонтани, каміни, акваріуми, композиції з декоративних квітів тощо. Але основне, що складає престиж, – це смачні страви та широкий асортимент, кулінарна майстерність, професійний рівень обслуговування клієнтів, інфраструктура сервісу, гостинний прийом.

Ресторатори змішують стилі та концепції, щоб задовольнити клієнта. У зв'язку з цим зростає інтерес до цих закладів. Також змінюються формати подачі страв, з'явилися *finger-food* (фуршет, де харчуються тільки руками) і *tapas* (на стіл ставиться одна тарілка – на усіх, що гарно підходить для бізнес-ланчів).

Мода на здоровий спосіб життя також змінює культуру харчування, визначаючи ще одну тенденцію ресторанного бізнесу – споживання здорової їжі (якість продуктів, мінімум обробки, екологічність сировини). Як наслідок розвиваються нові формати підприємств ресторанного господарства – салат-бари, суп-бари, вегетаріанські ресторани, «*penkitchen*» (клієнт бачить, як готуються страви, «*slow-food*» тощо).

Якщо порівнювати український ресторанний ринок і європейський, то вони відрізняються, насамперед, своєю увагою до інтер'єру. В цілому, це можна охарактеризувати так: європейський ресторан більше уваги приділяє кухні, ніж інтер'єру, а в Україні - навпаки. Тому найчастіше стають популярними заклади, в яких кухня залишає бажати кращого, а інтер'єр дуже привабливий. Цей феномен називають "їсти інтер'єр".

До основних відмінностей вітчизняного ресторанного ринку також відносять недостатню кількість ресторанів на душу населення. Таке положення частково викликано тим, що в Європі практично вкоренилася традиція харчування поза домом, так і засобами, необхідними для цього, має велика частина населення європейських країн.

Крім того, важливу роль відіграє компетентність самого ресторатора. Так, в Україні стало «модно» серед людей високого достатку відкривати ресторани, салони краси і т.д. Відкривають і, як правило, надалі за бізнесом не стежать. В Європі ж більшість ресторанів - це зазвичай основний бізнес власника, де господар проводить у своєму закладі день і ніч, піклуючись до кожного кроку в його розвитку. Як наслідок - різниця в якості.

В іншому ж очевидної різниці в тенденціях розвитку ресторанного ринку Європи і України не існує. Ресторани стають більш демократичними, ресторатори - більш професійними, а конкуренція - більш жорстокою. В таких умовах виживають найсильніші, утворюються ресторанны мережі та ведеться постійна боротьба за клієнта, якого постійно дивують, заохочують і цінують.

Сьогодні в Україні відкривається багато ресторанів, створених повністю у відповідності з останніми модними тенденціями. Але вони недовговічні - адже мода швидко проходить. Тому важливо пам'ятати, що головне - не мода, а хороший смак.

Безсумнівно, український ресторанний ринок має величезний потенціал і перспективи розвитку, а запозичення закордонного досвіду - це перший крок до високорозвиненого ресторанного господарства, що з'єднує в собі як міжнародні, так і національні риси.

Висновки. У готельно-ресторанному бізнесі за сучасних умов змінюються характер і структура діяльності. Нові технології дають можливість гнучко й сегментовано організувати проведення діяльності. Тому необхідно широко

впроваджувати новітні технології і різноманітні нововведення в готельно-ресторанну справу, що і буде предметом наших наступних досліджень. Адже привабити клієнта можна тільки впроваджуючи щось нове.

Готельна і ресторанна справа є невід'ємною складовою сфери послуг, і має велике значення для національної економіки. Тому потрібно всіляко її підтримувати і розвивати. Широке впровадження європейських стандартів обслуговування, об'єднання ресторанних трендів, підвищення стандартів високої кухні, використання туристичного бюро в готелях, активізація роботи ресторанів з корпоративними клієнтами і івент-агенствами – це дозволить поступово змінити рівень і якість надання послуг споживачам. Крім того, є багато інших реформ, які якісно і кількісно змінять ринок надання послуг. Активна державна підтримка, спрощення законодавства, і поширення нових стандартів дозволить підвищити рівень послуг підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова О.В.// Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. – 2012. – Вип. 1(2). – С. 331-338.
2. Мальська М.П., Падняк І.Г.// Готельний бізнес: теорія і практика. – Підручник. – 2010. -
3. Чудковський В.Н. Ресторанний бізнес. – М.: Академія, 2004. – 124 с.
4. Керанчук Т.Л.// наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2013. - № 51. – С. 159-167.
5. Антонова В.А. Конкуренція і управління конкурентоспроможністю підприємств ресторанного господарства в умовах становлення ринку/В.А. Антонова // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – 2007. -№ 1(21). – С. 54-57.

АННОТАЦІЯ

ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ

В статье определены и обобщены тенденции гостинично-ресторанного бизнеса в Украине, обосновано перспективы развития украинского гостинично-ресторанного бизнеса и особенности функционирования сферы ресторанного хозяйства в экономическом и социальном проявлении, обобщенно заведения ресторанного хозяйства, которые выжили и были успешными в период кризиса.

Ключевые слова: *гостинично-ресторанный бизнес, гостеприимство, ресторатор, ресторанный рынок.*

SUMMARY

TRENDS AND PROSPECTS OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS IN UKRAINE

The trends of hotel and restaurant business in Ukraine was defines and generalized at the article, prospects of Ukrainian hotel and restaurant business and the peculiarities of the restaurant sector in economic and social manifestation was reasonable, , institutions restaurants that survived and were successful during the crisis was generalized.

Key words: *hotel and restaurant business, hospitality, restaurateur, restaurant market.*